

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

بررسی کتاب‌های کودک (گروه سنی ب و ج)، کتابخانه‌های عمومی استان فارس

بر مبنای الگوی «کمال»

سمیه رضایی

استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان شیراز

Somayehrezaee@gmail.com

معصومه عباسی فرد

دانشجوی دکتری دانشگاه شیراز

لاله قدیری

دانش آموخته کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شیراز

محمد رضا صالحی

عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان

چکیده:

روانشناسان انسان‌گرا براین باورند که انسان با هر پیشینه‌ای می‌تواند رشد کند و به بالاترین مدارج کمال نائل شود. همه این روانشناسان برای انسان کامل ویژگی‌هایی را برمی‌شمرند که انسان‌های ناسالم از نظر روانی واجد این ویژگی‌ها نیستند. اگرچه اینگونه روانشناسان قائل به جبر نیستند؛ اما آنان نیز این حقیقت را پذیرفته‌اند که تربیت باید از دوران کودکی شروع شود تا رسیدن به درجه کمال آسان و مسیر آن هموار شود. بی‌شک یکی از ابزارهای که می‌توان به وسیله آن به تربیت کودک پرداخت، تربیت این موجود کوچک به وسیله کتاب است. در این پژوهش، پس از بررسی نظریات روانشناسان کمال و دیدگاه آنها درباره انسان سالم، به استخراج پنج مولفه از میان معیارهای انسان سالم پرداخته شد. پس از این مرحله به بررسی و تحلیل ۵۰۰ عنوان کتاب از کتابخانه‌های عمومی استان فارس، (کتاب‌های منتشر شده از سال ۱۳۰۰ تاکنون) و استخراج مولفه‌های یادشده پرداخته شد. پس از بررسی انجام‌شده این نتیجه حاصل شد که کتاب‌های مخصوص کودکان، کودک شاد، موفق، اجتماعی، خلاق و معنوی خلق می‌کنند و مؤلفه کودک اجتماعی با اختلاف بسیار، بیشترین بسامد را در میان کتاب‌های بررسی شده دارد.

کلیدواژه: اجتماعی، موفق، شاد، خلاق، معنوی، کودک، کتاب.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

۱ مقدمه

انسان کامل از دیرباز تاکنون مورد نظر حکما، عارفان و بزرگان ادیان و فرهنگ‌های مختلف بوده است و هر فرهنگ با عنوانی متفاوت از آن یاد می‌کند؛ اما در حقیقت همه آنها در پی یک انسان هستند: انسانی که دارای سلامت روان است. در حقیقت، شخصیت کودک از همان دوران کودکی شکل و جهت می‌گیرد و والدین کودک اگر بتوانند به خوبی او را تربیت کنند و آموزش دهند، در موفقیت و کمال او در بزرگسالی بسیار تأثیرگذار خواهد بود. انسان سالم انسانی است که بتواند با دیگران ارتباط خوب و موثری برقرار کند و دارای خلاقیت باشد. خلاقیت انسان سالم به او کمک می‌کند که به موفقیتی که در پی آن است نائل شود. اگر می‌خواهد در تحصیلاتش موفق باشد یا در شغل مورد علاقه‌اش بدرخشد. شاید هم موفقیت از نظر یک فرد، رسیدن به ثروت کلان باشد. انسانی که احساس موفقیت می‌کند و به همه خواسته‌هایش در زندگی دست یافته است، بدون معنویت شاید به مرحله پوچی برسد. اینجاست که احساس نیاز به معنویت روی می‌نماید و باز هم خلاقیت لازم است تا فرد همچنان با انگیزه به رفتن ادامه دهد. در پایان شخصی که توانست به اهدافش در زندگی دست یابد، به یک انسان شاد تبدیل می‌شود. بنابراین یک انسان سالم، یک انسان شاد، موفق، خلاق، اجتماعی و معنوی است.

در حقیقت بخش عمده تربیت کودک بر عهده کتاب کودک است و این یار مهربان می‌تواند بهترین معلم و دوست این موجودات کوچک باشد. در نظریه «کمال» کتاب‌ها به دو گروه کتاب‌های مناسب و نامناسب تقسیم می‌شوند. کتاب‌هایی که از جنبه‌های گوناگون ادبی، زبانی، تصویرگری و محتوایی کتاب‌های مناسبی نیستند، در گروه کتاب‌های نامناسب قرار می‌گیرند. این کتاب‌ها باید اصلاح یا به طور کلی حذف شوند. هر یک از کتاب‌های مناسب دارای یک آموزه غالب هستند. شاید یک کتاب، چند مولفه آموزشی و درمانی داشته باشد، اما براساس الگوی کمال، کتاب براساس همان جنبه غالب آموزشی تأثیری بر مخاطب دارد؛ تأثیری که در نهایت به ارتقای شخصیت کودکان کمک می‌کند. بر این اساس کتاب‌ها از نظر تأثیر بر مخاطبان‌شان به چند دست تقسیم می‌شوند: شاد، اجتماعی، موفق، خلاق و معنوی. برای اثبات نظریه، حدود ۵۰۰ عنوان کتاب کودک (کتاب‌های پرخواننده و برگزیده کودکان گروه سنی ب و ج) به لحاظ تأثیر آنها بر مخاطبان‌شان بررسی شدند.

روش تحقیق: این تحقیق به لحاظ هدف یک پژوهش کاربردی است. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری کتاب‌های برگزیده و پرخواننده کودک و نوجوان و نمونه‌های آماری حدود ۵۰۰ کتاب برگزیده و پرخواننده است که به صورت تصادفی انتخاب شدند. به لحاظ محیط گردآوری اطلاعات یک پژوهش نظری است و گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای انجام شده است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات تحلیل محتوای کمی - کیفی استقرایی می‌باشد.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

۱-۱ پیشینه پژوهش

درباره تاثیر کتاب بر مخاطبان کودک و نوجوان کتاب‌ها و مقالات متعددی نوشته شده است. در بیشتر این مقالات تاثیر کتاب بر کودکان به روش میدانی و آزمایشی بررسی شده است. این آثار اغلب به جنبه‌های درمانی قصه و داستان نظر دارند. برای مثال زندی پور (۱۳۸۵) در «نقش داستان درمانی به روش مشاوره گروهی بر رشد استدلال اخلاقی دختران نوجوان بزهکار کانون اصلاح و تربیت تهران» که به روش روش آزمایشی و تحلیل کیفی انجام شده است به این نتیجه رسیده است که پس از داستان درمانی رشد استدلال اخلاقی دختران نوجوان بزهکار افزایش می‌یابد.

یوسفی لویه (۱۳۸۵)، در مقاله‌ای با عنوان «تاثیر قصه‌درمانی بر راهبردهای رویارویی کودکان با مشکلات یادگیری» که به روش آزمایشی انجام شده است به این نتیجه رسیده که قصه درمانی موجب بهبود راهبردهای رویارویی کودکان با مشکلات یادگیری می‌شود و اینکه مقایسه انواع رویه‌های قصه‌درمانی در حیطه‌های متفاوت روان‌درمانی کودکان می‌تواند موضوعی چالش‌انگیز برای پژوهشگران باشد.

در برخی از این مقالات، پژوهشگران به تحلیل محتوای کتاب‌های داستانی پرداخته و مولفه‌های آموزشی، تربیتی و درمانی را استخراج کرده‌اند. این پژوهش‌ها به روش تحلیل محتوای کیفی و گاه کمی پرداخته شده‌اند. برای مثال پریخ (۱۳۸۱) در «تحلیل محتوای کتاب‌های داستانی مناسب کودکان در گروه سنی ۶ تا ۱۰ با رویکرد کتاب درمانی» با هدف تحلیل داستان‌های مناسب کودکان و سنجش میزان تاثیر آنها در کاهش یا حل چهار مشکل روانشناختی پرخاشگری، اعتماد به نفس پایین، ترس و اندوه انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند سهم داستان‌های تالیف و ترجمه شده، به طور مساوی ۲۳۰ عنوان، داستان‌های واقعی ۷۶ و داستان‌های غیر واقعی ۳۸۴ عنوان است. در مورد مشخصه‌های دیگر مانند نویسنده ناشر و سال نشر پراکندگی زیادی در جامعه وجود دارد. همچنین، تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد داستان‌های مناسب کودکان در بیشتر موارد با هدف کاهش یا درمان مشکلات روانشناختی نوشته نمی‌شوند و به نظر می‌رسد رشد و شکوفایی استعدادها، آموزش و سرگرمی بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. از مجموع ۴۶۰ داستان مناسب این پژوهش، ۱۴ درصد از داستان‌ها برای تقویت اعتماد به نفس، ۸ درصد برای کاهش پرخاشگری، در حدود ۸ درصد برای کاهش ترس و ۴ درصد برای کاهش اندوه کودکان می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند.

پریخ (۱۳۸۲). در «نقش ادبیات کودکان در پاسخگویی به نیاز آنان» بر آن است که کتاب‌های کودکان و نوجوانان نقش عمده‌ای در پاسخگویی به نیازها و رفع مشکلات آنان دارند. شناخت نیازهای کودکان و نوجوانان و معرفی کتاب‌های متناسب با نیازها، بحث عمده این مقاله می‌باشد. این مقاله نیازهای گوناگون کودکان و نوجوانان را از دیدگاه «مازلو» روانشناس انسان‌گرا و نیازهای مورد توجه از دیدگاه مؤلف را بررسی می‌کند و برای هر یک از نیازها، انواع کتاب‌هایی را که در پاسخگویی به آن نیازها مؤثرند نام می‌برد.

نویسنده این مقاله (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل روان‌شناختی «نیاز به آزادی» در شخصیت‌های داستان‌های برگزیده کودک و نوجوان؛ براساس نظریه انتخاب ویلیام گلاسر» کتاب‌های برگزیده کودکان را براساس نظریه ویلیام

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

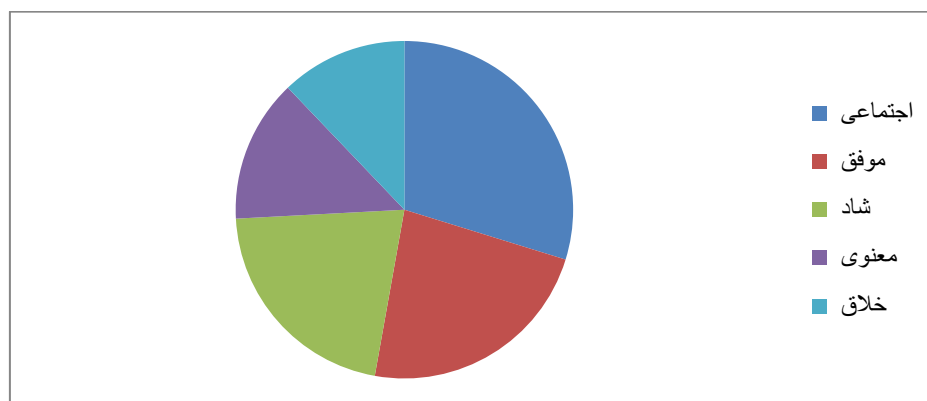
The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

گلاسبررسی و تحلیل کرده است. این پژوهش به روش تحلیل محتوای کیفی-کمی انجام شده و به بررسی داستان‌ها براساس میزان مولفه‌های نیاز به آزادی پرداخته شده است. نتایج پژوهش حاکی از این حقیقت است که شخصیت‌هایی که با آزادی مثبت برانگیخته می‌شوند و برای ارضای نیاز مزبور رفتار درست را انتخاب می‌کنند، در پایان داستان، دستاوردهای مطلوبی دارند و شخصیت‌هایی که یا با آزادی منفی برانگیخته می‌شوند یا برای ارضای نیاز به آزادی رفتار نادرست را انتخاب می‌کنند، در پایان داستان شکست می‌خورند. در پایان به نویسندگان و منتقدان ادبیات کودک و نوجوان توصیه می‌شود، با مطالعه روان‌شناسی کودکان، به خلق و گزینش آثار مناسب برای آنها پردازند. پژوهشگران ادبیات کودک و نوجوان نیز با همراهی متخصصان روان‌شناسی به نقد روان‌شناسانه همه آثار مربوط به این مخاطبان کوچک براساس نظریه گلاسبر و دیگر نظریات عمده مشاوره و روان‌درمانی، متناسب با موضوع داستان‌ها همت گمارند.

پژوهش‌های انجام شده در این حوزه فراوانند؛ اما با توجه به فراوانی کتاب‌های تالیف و ترجمه و ناهنجاری‌ها و تفاوت‌های فردی کودکان و نظریه‌های موجود می‌توان تحقیقات متعدد دیگری را در این زمینه انجام داد. در این پژوهش که به روش تحلیل محتوای کیفی استقرایی انجام شده است، مولفه‌های تربیتی درمانی کتاب‌ها براساس نظریه کمال پژوهشگر تحلیل و بررسی شده است.

۲ بحث و بررسی

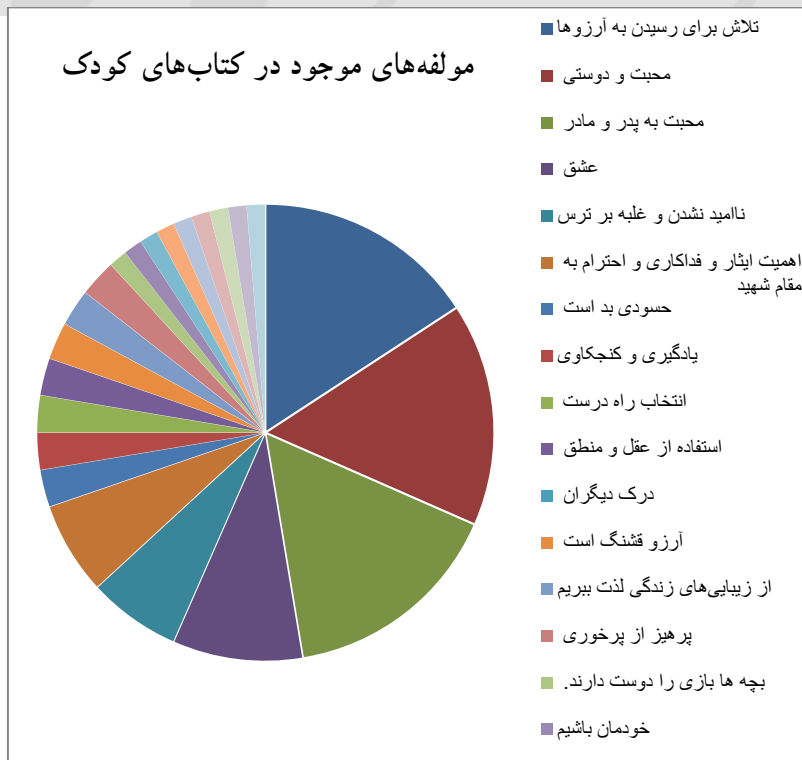
پس از بررسی کتاب‌های کودک این نتیجه به دست آمد که بیشتر این کتاب‌ها به اجتماعی شدن کودک و پس از آن موفقیت در تحصیل و شغل نظر دارند. مولفه‌ی سوم شادی و پس از آن معنویت و خلاقیت است. در نمودار زیر بسامد کتاب‌ها، تحت عنوان مولفه‌های یاد شده دیده می‌شود:

در میان کتاب‌های کودک سه مولفه‌ی «تلاش برای رسیدن به آرزوها»، «محبت و دوستی» و «احترام به پدر و مادر» بیشترین بسامد را دارند:

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

اینک به بررسی کتاب‌ها براساس مؤلفه‌های یادشده پرداخته می‌شود:

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

۱-۲ کودک اجتماعی

انسان یک موجود اجتماعی است و نیازمند برقراری ارتباط با دیگران از غریبه‌ها تا صمیمی‌ترین دوستان و افراد خانواده، است. مهارت‌های ده‌گانه زندگی هم‌تأحد زیادی با هدف بهبود روابط و ارضای سالم نیازهای اجتماعی انسان تدوین شده است. «اصطلاح مهارت‌های زندگی به گستره‌ای از مهارت‌های روانی اجتماعی و بین‌فردی گفته می‌شود که به افراد کمک می‌کند، با اتخاذ تصمیم‌های آگاهانه، به‌طور مؤثر ارتباط برقرار کنند، مهارت‌های مقابله‌ای و مدیریت خود را گسترش دهند و زندگی سالم و باروری داشته باشند. هم‌چنین اعمال شخصی، اعمال مربوط به دیگران و نیز اعمال مربوط به محیط اطراف را طوری هدایت کنند که به سلامت بیشتر منجر شود» (یونیسف، ۲۰۰۳). این مهارت‌های ده‌گانه عبارت‌اند از: خودآگاهی، همدلی، ارتباط مؤثر، روابط بین‌فردی، مقابله با هیجانات، رهایی از تنش، تفکر خلاق، تفکر انتقادی، تصمیم‌گیری و حل مسئله. این مهارت‌ها انسان را قادر می‌سازد تا با موقعیت‌های زندگی سازگاری یابد و به آنها تسلط داشته باشد. از طریق رشد این مهارت‌ها، افراد یاد می‌گیرند که به راحتی با دیگران زندگی کنند و احساس خود را با امنیت خاطر بیان کنند» (کاو، ۱۳۹۱: ۳۲ به نقل از پیت‌من، ۱۹۹۷).

کتاب‌هایی که به کودک کمک می‌کنند تا مهارت‌های اجتماعی خود را تقویت کنند در این حوزه قرار می‌گیرند. کتاب‌هایی که اعتماد به نفس را در کودکان تقویت می‌کنند و به کودکان کمک می‌کنند که بتوانند روابط پایدارتری داشته باشند. در حقیقت، اینگونه کتاب‌ها کودک اجتماعی خلق می‌کنند؛ کودکی که در آینده می‌تواند در جامعه زندگی کند و روابط سازگارانه و امنی با دیگران داشته باشد.

یک کودک اجتماعی می‌تواند نیاز به دوست داشتن و دوست داشته شدن را در خود تأمین کند. دو نیاز بسیار اساسی انسان از دیدگاه گلاسر، نیاز به عشق (دوست داشتن و دوست داشته شدن) و ارزشمندی است. او بر این باور است که برآورده‌نشدن این دو نیاز، نهایتاً به هویت شکست در انسان منجر می‌شود؛ بنابراین تأمین شدن این دو نیاز، ترجیحاً در سالیان اولیه زندگی انسان، ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. «گرچه هویت را از دیدگاه‌های مختلف می‌توان مورد بررسی قرار داد، ولی در واقعیت‌درمانی، هویت از دیدگاه درمانی مورد بررسی قرار می‌گیرد و به دو جزء هویت توفیق و هویت شکست تقسیم می‌شود. گلاسر معتقد است که هر فردی یک هویت متصور دارد که بدان وسیله احساس موفقیت یا عدم موفقیت نسبی می‌کند... مبادله عشق و محبت، قبول مسئولیت، داشتن هدف، یادگیری مفاهیم و پذیرش واقعیت در تکوین هویت مؤثرند و هویت وحدت همه رفتارهای آموخته شده و ناموخته شده است، که به صورت «من» تجلی می‌کند. تغییر هویت به دنبال تغییر رفتار حاصل می‌شود. در این مکتب انسان تا حد زیادی همان چیزی است که انجام می‌دهد و اگر بخواهیم در او تغییری ایجاد کنیم باید در رفتار او آنچه که انجام می‌دهد تغییراتی را به وجود آوریم» (شفیع‌آبادی، ۲۵۰: ۱۳۹۰).

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

فرد اجتماعی اعتماد به نفس بیشتری دارد و کمتر دچار بحران‌های روحی و روانی می‌شود چون می‌داند چطور نیازهای اجتماعی‌اش را برآورده سازد و در روابط گوناگونش موفق باشد. «شخصی که از نظر روانی سالم است، می‌تواند به پدر و مادر، فرزندان، همسر، یا دوستان نزدکش، صمیمیت (عشق و محبت) نشان دهد. این توانایی، حاصل پرورش کامل مفهوم گسترش خود است. میان روابط محبت‌آمیز روان‌نژندها و شخصیت‌های سالم تفاوتی هست. روان‌نژندها بسیار بیشتر از محبتی که به دیگران می‌کنند، به محبت آنها نیاز دارند. محبت روان‌نژندها با قید و شرطها و اجبارهایی همراه است که دوسویه نیست. محبت اشخاص سالم بی‌قید و شر است، نه فلج‌کننده و الزام‌آور» (شولتس، ۱۴۰۰: ۲۸).

در داستان‌های «آش سنگ» و «مهمان ناخوانده» کودک با آداب مهمان‌نوازی و لزوم و اهمیت رعایت احترام به مهمان آشنا می‌شود. در داستان «آش سنگ» سنگ به عنوان یک یادگاری برای اهالی روستا می‌ماند تا برای همیشه مهمان‌نوازی را به آنان یاد آوری کند: «مسافر از آن ده رفت و آن سنگ را برای اهالی یادگار گذاشت تا دیگر کسی آنجا گرسنه نماند» (ژیرو، ۱۳۸۰) علاوه بر تاکید بر مهمان‌نوازی ارزش و اهمیت همکاری و هم‌دلی نیز از پیام‌های مهم این دو داستان است.

در کتاب «آیا تو هم رازی داری؟» انواع رازها یعنی خوب و بد به کودک معرفی می‌شود و به او می‌آموزد که «رازهای خوب، رازهایی هستند که باعث خوشحالی دیگران می‌شوند؛ مانند: راز هدیه گرفتن برای پدر و مادر یا دوست. اما رازهای بد، رازهایی هستند که باعث می‌شوند احساس خوبی نداشته باشیم و باعث نگرانی ما می‌شود و تنها راهی که تو را خوشحال و حالت را بهتر می‌کند این است که رازت را با یک بزرگتر در میان بگذاری؛ مانند اینکه کسی قصد دارد که به تو آسیب برساند» (مور، مالینو: ۱۳۹۷)

در کتاب «خوشمزه‌ترین کلوچه» کودک یاد می‌گیرد برای رسیدن به خواسته‌هایش با بزرگترها همکاری و همیاری داشته باشد و حاصل این همکاری برای او لذت‌بخش خواهد بود: پسرک، برای تهیه مواد موردنظر به مزرعه می‌رود، گندم‌ها را درو می‌کند، به آسیاب می‌برد، آرد می‌کند، شیر می‌دوشد، کره می‌گیرد، تخم‌مرغ می‌آورد، هم‌زم جمع می‌کند و سرانجام یک کلوچه‌ی خوشمزه می‌خورد (کارل: ۱۳۸۱).

کتاب «در فکر نیازمندان» ضمن تقویت حس مهربانی و همدلی با دیگران به مخاطب می‌آموزد که از وسایل اضافه‌ای که از آنها استفاده نمی‌شود به بهترین نحوه استفاده کند و آن را به افراد نیازمند به آن ببخشد: «آنها وسایل بازی را به خانه‌ی سالمندان، وسایل ورزشی را به بیمارستان کودکان و اسباب و اثاثیه‌ی قدیمی را به خیریه می‌بخشند.» (برنستین: ۱۳۹۱).

داستان‌های: «با... با... باشه!»، «از صدای خودم خوشم نیامد»، «المر فیل رنگارنگ»، «ببری که می‌خواست گربه باشد»، «شنگال»، «مشکل زرافه‌ای» به بیان مشکلات افرادی می‌پردازد که از خلقت خود راضی نیستند و سعی در تغییر برخی از ویژگی‌های ظاهری خویش دارند. مهم‌ترین آموزه‌ی این داستان‌ها بالا بردن سطح اعتماد به نفس مخاطب و کمک به پذیرش ویژگی‌های ظاهری دارد. در این داستان‌ها به‌ویژه: «با... با... باشه» و «شنگال» می‌تواند

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

به کودکانی که دارای ظاهر متفاوت و یا مشکلات خاصی هستند کمک کند و به تقویت خودباوری در آنها بپردازد. برای نمونه در داستان: «با... با... باشه!» خرگوشک از اینکه لکنت زبان دارد خجالت می‌کشد اما وقتی حیوانات از او می‌خواهند برایشان خرگوش کاغذی درست کند او خوشحال می‌شود و مسئله‌ی لکنت زبان کاملاً رنگ می‌بازد: سنجاب گفت: «هیس!» و پرسید: «تو این خرگوش کاغذی را درست کردی، به ما هم نشان می‌دهی چطوری درست می‌کنی؟» خرگوشک کمی سرخ شد، زبانش هم کمی گرفت وقتی که گفت: «با... با... باشه» ولی هیچ‌کس ادایش را در نیامورد. (ژوبرت، ۱۳۹۶) «بوقی که خروسک گرفته بود» و «تیبی تلاش می‌کند» نیز از جمله داستان‌هایی است که به کودکان متفاوت کمک می‌کند تا با آموز مهارت‌های دیگر و، امیدوار بودن به آینده نواقص خویش را جبران کنند، برای حل مشکلات بکوشند و اعتماد به نفس بالایی به دست بیاورند.

«الغ و سنگ»، «بزبقتدی»، «سیب‌های آقای معلم»، «فیل مهربان» و «ماهی رنگین کمان و یک اتفاق دیگر» پرهیز از قضاوت عجولانه را به کودک می‌آموزد. این کار ممکن است باعث رنجش دیگران و حتی رخ دادن اتفاقات ناگوار نیز بشود: این سوءظن باعث ترس و در نهایت بدگویی از نهنگ می‌شود. نهنگ پیر و مهربان از این ماجرا عصبانی می‌شود و دست به کاری می‌زند تا درس عبرتی برای آنان باشد. (فیستر: ۱۳۸۰)

وفای به عهد و دوری از بدقولی، داشتن احساس مسئولیت، مهم‌ترین پیام داستان: «این هم پول ماهی» است. دوستی و مهربانی نسبت به دیگرهم‌نوعان و دیگر موجودات زنده در کتاب‌های: «این همه تلق و ملق»، «پس چی شد»، «دوست من جیم»، «گرچه ستاره را خورد»، «فیل مهربان»، «مهمان ناخوانده» و «برکه‌ی زیبا» قابل مشاهده است. کی‌کی لاک‌پشته هم می‌خواست به خانه‌ی زیبای روی پشتش پز بدهد اما با خود فکر کرد که شاید حلزون ناراحت شود، پس سکوت کرد. همگی فریاد زدند که پس چی شد کی‌کی؟ کی‌کی گفت: «من دلم نمی‌خواهد کسی را ناراحت کنم!» بچه حلزون شاخک‌هایش را تکان داد و گفت: «تو چقدر مهربانی!» دل کی‌کی پر از شادی شد. (ژوبرت، ۱۳۹۶: با با باشه،)

انتقادپذیری، پذیرفتن عیب‌های خویش و سازش و مدارا با دیگران در داستان‌های «خُر و پُف» و «جغد و دارکوب» مشهود و قابل دریافت است «فافا با مهربانی گفت: «باشه، منم دلم برای سروصداهای تو تنگ شده بود!» تیغو پرسید: «مگر من هم سروصدا می‌کردم؟» فافا گفت: «بله، تو هم در خواب خرو پف می‌کردی و گاهی هم حرف می‌زدی» (ژوبرت، خروپف: ۱۳۹۶)

پرهیز از حسادت نسبت به دیگران و توانایی‌ها و داشته‌های آنان از پیام‌های اصلی داستان «برکه‌ی زیبا» است.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

آموزش اندام خصوصی به کودکان با زبان ساده و مستقیم و تقویت مهارت «نه» گفتن در کودکان، آموزش کودکان در مواجهه با آزارهای جنسی، آموزش مراقبت از فرزندان در مقابله با آسیب‌های اجتماعی و تربیت جنسی در کودکان در دو کتاب: «بلند بگو نه» و «همه‌ی بدنم را خدا آفریده» به کودک و والدین او آموزش داده شده است.

در داستانهای «روزی روزگاری: آب و دیوار»، «ریزه‌میزه»، «قندیل کوچک»، «قورباغه‌ی چاه‌نشین»، «ماجراهای فیل کوچولو»، «هر وقت خوک‌ها پرواز کنند» و «هفت‌خوان رستم» تلاش برای رسیدن به هدف و لذت بردن از طی مسیر، درک و توجه به دنیای اطراف، تلاش برای بیرون آمدن از نقطه‌ی امن خود و آشنایی و تجربه‌ی جهان پیرامون و لذت بردن از تجربه‌های متفاوت را به مخاطب گوشزد می‌کند. (ترسلت: ۱۳۸۶)

بیان اهمیت اتحاد در برابر ظلم، پرهیز از زورگویی، مهربانی، دوری از فریب و نیرنگ زیر بار ظلم نرفتن، و تدبیر و چاره‌اندیشی صحیح در مقابل دشمنان در داستانهای «بهادر»، «زاغی و زیرک»، «گره‌ها و خروس‌ها» و «گروه رنگین کمان» به کودک آموزش داده می‌شود. «روزی دروغ حاکم درباره‌ی گربه آشکار شد و بهادر با کمک موش‌ها در برابر حاکم ظالم قیام کرد...» (حق‌پرست، ۱۳۹۵)

مهارت «نه گفتن» یکی از مهارت‌های ضروری است که هر فرد باید در زندگی خویش آن را بیاموزد چرا که در غیر این صورت اسیر خواسته‌های نابه‌جای دیگران می‌شود و پیوسته آزار می‌بیند. قاطعیت و تمرین «نه» گفتن در برابر خواسته‌های نابه‌جای دیگران در داستان «به کبوتر اجازه نده اتوبوس براند» و «هزار بوسه‌ی پرپری» آموزش داده شده است. وقتی خانم هزارپا به او نزدیک شد، دودوزک گفت: «ببخشید لطفاً مرا نبوسید من این کار را دوست ندارم!» هزارپا کمی مکث کرد و با ناراحتی گفت: «پس چرا زودتر نگفتی؟» و سرش را پایین انداخت که برود. دودوزک او را صدا کرد و گفت: «من بوسه‌ی این‌طوری دوست دارم!» و یک بوسه کف دستش گذاشت و به سمت خانم هزارپا فوت کرد. خانم هزارپا اخم‌هایش را باز کرد و گفت: «پس تا به مدرسه برسی، هزار بوسه‌ی پرپری برایت می‌فرستم». (ژوربت: ۱۳۹۸).

در کنار این مهارت مهم، تلاش برای تقویت مهارت «نه شنیدن» نیز مهم است و پذیرش این امر در روابط اجتماعی ضروری می‌نماید داستان «نه شنیدن را دوست ندارم» به تقویت این مهارت کمک می‌کند. آرجی که اصلاً دوست ندارد «نه» بشنود. او تمام تلاشش را می‌کند تا پدر و مادر و معلمش را راضی کند که به جای کلمه نه، «شاید»، «بعداً» و «بینم چه می‌شود» بشنود اما در این راه موفق نمی‌شود تا اینکه معلمش به او پیشنهاد می‌دهد که عضو باشگاه «به نه، بله بگو» در کلاس‌شان بشود. اگر آرجی یاد بگیرد که چگونه «نه» را به عنوان جواب قبول کند و هنگامی که نظری بر خلاف نظر اطرافیان‌ش دارد به شکل درستی با آن‌ها مخالفت کند، می‌تواند اسمش را در تابلوی ستاره‌های باشگاه اضافه کند. (کوک، ۱۳۹۹).

رعایت نظم و ترتیب. قرار دادن وسایل در جای خود و پرهیز از بی‌نظمی و تنبلی، مهم‌ترین آموزه‌های دو کتاب: «پرنده رو درخته می‌می‌نی شده شلخته» و «آخ‌آخ‌آخ» است. می‌می‌نی، پدر بزرگ و مادر بزرگ را به اتاقش می‌برد تا آن‌جا را به آنها نشان دهد اما چون همه جا به هم ریخته است، پای پدر بزرگ روی ماشین او لیز می‌خورد و به زمین

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

می‌افتد. مادر می‌می‌نی، از این اتفاق ناراحت می‌شود. می‌می‌نی از پدر بزرگ معذرت‌خواهی می‌کند و می‌رود تا اتاقش را مرتب کند. (کشاوری، ۱۳۸۳)

«بچه‌ها از کجا می‌آیند؟» با زبانی ساده و روان و با تصاویری زیبا به یکی از سؤالات اساسی کودکان پاسخ می‌دهد. این کتاب می‌تواند پدران و مادران را در پاسخ دادن به این سؤال کودکان، کمک و یاری کند. (بلکال: ۱۳۹۵)

لزوم و اهمیت دوست‌یابی، پرهیز از غرور و خودبزرگ‌بینی، درک متقابل هم‌دیگر، اهمیت گروه دوستان و انجام کار گروهی در داستان‌های «پروانه و گل سرخ فداکار»، «پس چی شد»، «قیچی کردنم که خوبه» و «داستان دوم ماهی رنگین کمان» به نمایش گذاشته شده است. گل سرخ که این صحنه را می‌دید، می‌دانست که اگر به او کمک نکند؛ به‌زودی عنکبوت می‌آید و صورتی را می‌خورد بنابراین؛ گلبرگ‌های خود را در باد تکان داد، باد آن‌ها را به سمت پروانه‌ها برد. آن‌ها به‌هوای گل سرخ آمدند و صورتی را در تار عنکبوت دیدند. با کمک یکی از ساقه‌های گل سرخ تار را پاره کردند و صورتی را نجات دادند. صورتی از رفتارهای مغرورانه‌ی خود پشیمان شد و از همه عذرخواهی کرد و تصمیم گرفت با همه دوست باشد (باقرپور: ۱۳۹۰).

۲-۲ کودک موفق

کودکی که اجتماعی و خلاق است، توانمندی سعادت‌مندی و توفیق در امور دنیایی را دارد؛ اما کتاب‌هایی هم هستند که به کودک کمک می‌کنند که راه‌های رسیدن به موفقیت را پیدا کنند. کودک به کمک اینگونه کتاب‌ها، روش‌های کسب درآمد را می‌آموزد یا به او کمک می‌کند که ذهن ثروتمندی داشته باشد. کتاب‌هایی که کودک را یاری می‌کنند تا علایق و استعداد‌های خود را پیدا کنند و به دنبال علایق خود بروند تا در کار موردنظرشان موفق باشند.

موفقیت از نظر هر فرد تعریف متفاوتی دارد؛ برای مثال فردی موفقیت را در داشتن تحصیلات عالی و دانش وافر می‌داند و دیگری انسان‌های ثروتمند را موفق می‌داند. کسانی هم هستند که از نظر آنان، موفقیت برابر است با داشتن ثروت، تحصیلات عالی، دانشمند بودن و شغلی که در جامعه اعتبار شایان توجهی داشته باشد...

کتاب‌های آموزشی نیز در این گروه قرار می‌گیرند. این کتاب‌ها دانش کودک را افزایش می‌دهند؛ بنابراین او را در مسیر موفقیت حفظ می‌کنند.

کتاب‌های زندگی‌نامه‌ی افراد موفق در این گروه جای می‌گیرد. افرادی که در جهت رسیدن به اهداف خود، تلاش بسیاری کرده‌اند. کتاب «رؤیای امانوئل» روایت زندگی قهرمان کوچکی است که با یک پای سالم دور تا دور غنا را دوچرخه سواری می‌کند تا به همه بگوید: «کم توانی ناتوانی نیست». (تامپسون: ۱۳۹۷)

از دیگر کتاب‌هایی که در این مجموعه جای می‌گیرند کتاب‌هایی هستند که در کشف و پرورش استعداد‌های کودکان به آن‌ها کمک و یاری می‌رساند. در کتاب «پادشاه زنبورها» نویسنده در کنار توجه به جنبه‌ی داستانی کتاب شیوه‌ی «پرورش زنبور و اصول زنبورداری» را به کودکان آموزش می‌دهد. (لامیناک: ۱۳۹۸)

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

تعدادی از کتاب‌هایی نیز که در این گروه جای می‌گیرند، صرفاً جنبه‌ی آموزشی دارند، مانند کتاب «حلزون بی صدف» که در آن کودکان با نحوه‌ی زندگی، تولد، تولید مثل، تغذیه و نقش حلزون‌ها در چرخه‌ی طبیعت آشنا می‌شوند. (گراول: ۱۳۹۷)

از دیگر کتاب‌هایی که در این گروه قرار می‌گیرند، کتاب دانشنامه‌ها، فرهنگ‌نامه‌ها و دایره‌المعارف‌هاست. که از آن جمله به «فرهنگ‌نامه نام‌آوران» می‌توان اشاره کرد که کودک با مطالعه آن با زندگی افراد مشهور و موفق ایران و جهان آشنا می‌شود. (جمعی از نویسندگان: ۱۳۹۰)

۲-۳ کودک شاد:

در حقیقت انسانی که اجتماعی، خلاق، موفق و معنوی است، می‌تواند یک انسان شاد باشد. انسان شاد انسانی است که احساس خوشبختی می‌کند؛ بنابراین برای رسیدن به شادی واقعی باید مراحل را پشت سر گذاشت. براساس نظریه مازلو انسان سالم انسانی است که نیازهای اولیه‌اش تامین شده باشد. از نظر مازلو نیازهای انسان به پنج گروه نیازها تقسیم می‌شود. نیازهای فیزیولوژیکی، امنیت، اجتماعی، احترام و خودشکوفایی. در حقیقت انسان موفق و اجتماعی مرحله نیازهای فیزیولوژیکی و اجتماعی و احترام را پشت سر گذاشته است. و انسان معنوی و خلاق احساس امنیت و آرامش لازم را به دست آورده است. انسان خودشکوفی است که به زندگی‌اش معنا دار است. او زندگی زیبایش را می‌آفریند چون قدرت خلاقیت دارد و در نهایت شاد است و احساس خوشبختی می‌کند.

اما کتاب‌هایی هم هستند که به کودکان شادبودن را آموزش می‌دهند. بعضی از کتاب‌ها به کودک می‌آموزند که چگونه می‌توان شاد بود. چه راه‌هایی دارد و بعضی از کتاب‌ها او را در لحظه شاد می‌کنند یا مساله‌ای را برای کودک حل می‌کنند که در نهایت شادی را برای او به ارمغان می‌آورند. کتاب‌هایی که از چاشنی طنز برخوردارند کودک را شاد می‌کنند و خندیدن را برای او به ارمغان می‌آورند. برای مثال کتاب قصه‌های کوتی کوتی کودک را می‌خندانند. مجموعه کتاب «داگلی بغلی» کودک را شاد می‌کند. (ملینگ: ۱۳۹۶)

«قصه‌های من و بابام» کتاب دیگری است که داستان‌های تصویری با زبان طنز است که «اریش از» نقاش آلمانی برای کودکش به تصویر کشیده است. در این کتاب بسیاری از مفاهیم اخلاقی همراه با تصاویر جذاب و تاثیرگذار به سادگی به کودکان آموزش داده شده است. (ازر: ۱۳۶۱)

بعضی از کتاب‌ها هم به کودک می‌آموزند که به گونه‌ای زندگی کنند که ثمره‌اش شادی باشد. کتاب اردک کشاورز (وادل: ۱۳۸۲) به کودک می‌آموزد که به انسان‌های زورگو مجال زورگویی ندهد و زیر بار ظلم نرود تا بتواند در زندگی شادی را تجربه کند. یا در قصه ماهی رنگین کمان (فیستر: ۱۳۸۰) کودک می‌آموزد که کمک کردن به دیگران ثمره‌اش شادی و رضایت در زندگی است.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

۲-۴ کودک معنوی

انسان اجتماعی، موفق و خلاق شاید به نظر دیگران سعادتمند و به بیانی خوشبخت باشد؛ اما لزوماً انسانی که همه این ویژگی‌ها را دارد، انسان خوشبختی نیست. «لئو تالستوی نویسنده روسی، توصیفی ماندگار از مردی به دست داده است که در ظاهر همه چیزش در حد مطلوب است. با این حال چنان گرفتار بی‌معنایی است که در مرز خودکشی گام برمی‌دارد. او می‌پرسد: «چرا باید زندگی کنم؟» تالستوی دردی را که توصیف می‌کرد به خوبی می‌شناخت، چرا که از خودش می‌نوشت.

حاصل کار امروز چه خواهد بود؟ فردا چه خواهیم کرد؟ حاصل همه عمرم چه خواهد بود؟ چرا باید زندگی کنم؟ چرا باید کاری را بکنم؟ آیا در زندگی هدفی هست که مرگ‌گزیرناپذیری که در کمینم نشسته، آن را نابود و ویران نسازد؟

این‌ها ساده‌ترین پرسش‌های عالم است. این پرسش‌ها در ذهن هرکسی، از کودک نابخرد گرفته تا خردمندترین پیران هست. به تجربه من، ادامه زندگانی بدون پاسخ گفتن به این پرسش‌ها میسر نیست» (شولتز، ۱۴۰۰: ۱۰).

در واقع اگر ما معتقد به خدا و جهانی فراتر از ماده نباشیم، در زمان اوج و رسیدن به خواسته‌های دنیوی احساس پوچی خواهیم کرد. بنابراین لازم است معنویت از همان کودکی در درون کودکان نهادینه شود و بهترین ابزار برای دستیابی کودک به معنویت، ادبیات و کتاب کودک است. این‌گونه کتاب‌ها خدانشناسی را در کودک رشد می‌دهند و او را با جهانی فراتر از ماده ارتباط می‌دهند. به او یاد می‌دهند که هر کاری را برای جلب منفعت شخصی انجام ندهد. گاهی باید از خودگذشتگی داشته‌باشند تا زندگی معنایابد. این‌گونه کتاب‌ها به کودک می‌آموزند که همه چیز به جهان مادی ختم نمی‌شود تا از ناکامی‌های این جهانی زیاد غمگین نشوند و بدانند مسائلی هم هست که ما نمی‌دانیم و شاید آنچه که برای ما پیش می‌آید، خیر و صلاح ما در آن است. در این کتاب‌ها کودک یاد می‌گیرد که خدایی هست که مراقب ماست تا هیچ وقت احساس تنهایی نکند.

از موضوعاتی که در این بخش جای می‌گیرد؛ اعتقاد به خداوند و اینکه کارگزار جهان خداوندی است که همواره مراقب ماست. در کتاب «همه چیز خوب پیش خواهد رفت» کودک می‌آموزد که در زندگی ممکن است که شرایط سخت و روزهای ناراحت‌کننده پیش بیاید؛ اما خداوند همیشه مراقب و نگهدار ماست.

یکی از موضوعاتی که در این گروه جای می‌گیرد، مسأله‌ی مهم و تاثیرگذار بودن کار خیر و نیک هر چند که از دیدگاه انجام دهنده‌ی آن کوچک و بی‌مقدار باشد، می‌باشد. در کتاب «آرزوی زنبورک»، «زنبورک» آرزو دارد که کار بزرگ و مهمی انجام دهد، در ادامه یک فرشته به او مأموریت می‌دهد که هنگامی که خروس می‌خواند، گریه‌ی کنار پنجره را بیدار کند. زنبورک این مأموریت را با موفقیت انجام می‌دهد اما به خاطر کوچکی کارش ناراحت است. صبح آن روز زنبورک با صدای دختر بچه‌ای که از زنبورک که باعث شده است که او برای خوردن سحری و گرفتن روزه بیدار شود، تشکر می‌کند، از خواب بیدار می‌شود. (ژبرت، ۱۳۹۷)

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

موضوع دیگری که در این گروه جای می‌گیرد، مسأله‌ی مذمت حرص و طمع است. در کتاب «شاه میداس و انگشتان جادویی» آمده است: «شاه میداس» طلا را بسیار دوست داشت و آرزو می‌کرد که بزرگترین گنج طلای دنیا را داشته باشد. از قضا آرزوی او برآورده می‌شود و شاه به هر چه دست می‌زند، تبدیل به طلا می‌شود. اما او بعد از رسیدن به آرزویش خوشحال نیست زیرا لطافت، زیبایی و روح زندگی از قصر و باغش رخت می‌بندد. (کرافت: ۱۳۸۵)

در کتاب «کلوچه‌های خدا» خرس کوچولویی تصمیم می‌گیرد که به خاطر همه‌ی زیبایی‌هایی که خداوند خلق کرده است، از او تشکر کند. او بعد از مشورت با حیوانات به این نتیجه می‌رسد که هفت کلوچه‌ی خوشمزه درست کند و برای خداوند هدیه ببرد اما در راه با حیوانات گرسنه‌ی زیادی روبرو می‌شود و کلوچه‌ها را بین آن‌ها تقسیم می‌کند. این کتاب این پیام را به کودک می‌رساند که مهربانی و کمک به دیگران باعث رضایت خداوند است. (ژوبرت: ۱۳۸۸)

همچنین در کتاب «فندقی و کار بزرگ» کودک می‌آموزد که برای بهبود جهان نیاز به انجام کارهای بزرگ و عجیب و غریب نیست، فقط کافی است برای این کار به اطراف‌مان بیشتر دقت کنیم و همچنین هر کار کوچکی که برای کمک به دیگران انجام دهیم در واقع کار بزرگی است. (یوسفی، ۱۳۹۸)

۲-۵ کودک خلاق

انسان‌های اجتماعی بسیاری هستند که به دلیل خلاقیت نداشتن نمی‌توانند موفق باشند و انسان‌های موفق هستند که به دلیل شرایط خاصی که داشته‌اند به موفقیت دست یافته‌اند؛ اما به دلیل کمبود خلاقیت، انگیزه‌ای برای دست یافتن به موفقیت‌های بیشتر را ندارند. «به اعتقاد راجرز، انسان با کنش کامل، می‌تواند در دگرگونی‌های جدی اوضاع و احوال محیط سازگاری بیشتری نشان دهد و دوام یابد. اینگونه کسان از چنان خودانگیختگی برخوردارند که حتی با دگرگونی‌های دردناکی چون جنگ یا بلایای طبیعی کنار می‌آیند» (شولتس، ۱۴۰۰: ۵۴).

کتاب‌هایی که کودک خلاق پرورش می‌دهند، کتاب‌هایی هستند که به کودکان آموزش می‌دهند که زمانی که همه درها بسته هستند، انسان خلاق دری خلق می‌کند و آن را می‌گشاید و برای رسیدن به موفقیت هیچ محدودیتی وجود ندارد. اینگونه کتاب‌ها به کودکان تفکر خلاق را آموزش می‌دهند. در حقیقت، کتابی که به کودک دیگرگونه اندیشیدن را می‌آموزد به خلق کودک خلاق می‌پردازد. کودکی که برای حل مسائل خود اندیشه‌های جدیدی دارد. اگرچه می‌توان گفت همه آثار هنری به گونه به تقویت قدرت خلاقیت افراد می‌پردازند.

انسانی که همه چیز دارد اما خلاقیت ندارد، دچار پوچی و یکنواختی در زندگی می‌شود. بنابراین با خلاقیت است که انسان می‌تواند انگیزه‌ای برای ادامه زندگی داشته باشد.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

به عقیده راجرز «همه انسان‌هایی که دارای کنش و کارکرد کاملند، بسیار خلاقند. با توجه به سایر ویژگی‌های آنها، دشوار ممکن است خلاق نباشند. کسانی که آمادگی کسب همه تجربه‌ها را دارند، به وجود خویش اعتماد می‌ورزند و در تصمیم‌ها و کارهای خود انعطاف‌پذیرند» (همان، ۵۳).

یکی از ویژگی‌های خلاقیت در کودکان شیوهی برخورد او با مشکلات و مسائل زندگی است. در کتاب «با یک مشکل چه کار می‌توانم بکنم؟» کودک شیوهی مقابله با مشکلات را می‌آموزد؛ او می‌آموزد بهترین شیوه برای حل مشکلات روبه‌رو شدن با آن و نترسیدن از مشکلات است. (یامادا: ۱۴۰۰)

از دیگر ویژگی‌های کودک خلاق را می‌توان آموختن «دگرگونه اندیشیدن» نام برد. در کتاب «زرافه من آبی است»، داستان دختری به نام «بیتا» بازگو می‌شود که در کلاس نقاشی‌اش، تصویر زرافه‌ای را می‌کشد. دهان زرافه طوری نقاشی شده به گونه‌ای است که «بیتا» تصور می‌کند زرافه می‌گوید: آبی، آبی. به همین دلیل، او، زرافه‌اش را رنگ آبی می‌زند. اما این کار سبب می‌شود بچه‌های دیگر او را مسخره کنند. اما خانم معلم با دیدن نقاشی بیتا او را تشویق می‌کند. (طاقدیس: ۱۳۸۴)

از دیگر کتاب‌هایی که در پرورش خلاقیت در کودکان مؤثر است کتاب‌هایی است که به کودکان آموزش می‌دهد که با وسایل دوریختنی، کاردستی‌های خلاقانه‌ای بسازند. در کتاب «برگ‌ها» نویسنده، در یک روز پاییزی به دنیای برگ‌ها قدم می‌گذارد و شکل‌هایی از حیوانات را در میان برگ‌ها در تصوراتش می‌پروراند. او برگ‌ها را جمع‌آوری می‌کند و با آنها نقش‌های زیبایی خلق می‌کند. (اسماعیلی سهری: ۱۳۹۴)

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

۳ نتیجه گیری:

در این پژوهش، پس از بررسی نظریات روانشناسان کمال و دیدگاه آنها درباره انسان سالم، پنج مؤلفه استخراج شد. پس از این مرحله به بررسی و تحلیل ۵۰۰ عنوان کتاب از سال ۱۳۰۰ تاکنون و استخراج مؤلفه‌های یادشده پرداخته شد. پس از بررسی انجام‌شده این نتیجه حاصل شد که کتاب‌ها، کودک شاد، موفق، اجتماعی، خلاق و معنوی خلق می‌کنند و مؤلفه کودک اجتماعی با اختلاف بسیار زیاد بیشترین فراوانی را در میان کتاب‌های کودک داشته است.

کتاب‌هایی که به کودک کمک می‌کنند تا مهارت‌های اجتماعی خود را تقویت کنند در این حوزه قرار می‌گیرند. کتاب‌هایی که اعتماد به نفس را در کودکان تقویت می‌کنند و به کودکان کمک می‌کنند که بتوانند روابط پایدارتری داشته باشند. در حقیقت، اینگونه کتاب‌ها کودک اجتماعی خلق می‌کنند؛ کودکی که در آینده می‌تواند در جامعه زندگی کند و روابط سازگارانه و امنی با دیگران داشته باشد.

کودک موفق دومین مؤلفه پربسامد در کتاب‌های برگزیده بود. موفقیت از نظر هر فرد تعریف متفاوتی دارد؛ برای مثال فردی موفقیت را در داشتن تحصیلات عالی و دانش وافر می‌داند و دیگری انسان‌های ثروتمند را موفق می‌داند. کسانی هم هستند که از نظر آنان، موفقیت برابر است با داشتن ثروت، تحصیلات عالی، دانشمند بودن و شغلی که در جامعه اعتبار شایان توجهی داشته باشد. بنابراین کتاب‌هایی که راه رسیدن به موفقیت را به کودکان می‌آموزند کودک موفق تربیت می‌کنند.

کتاب‌های آموزشی نیز در این گروه قرار می‌گیرند. این کتاب‌ها دانش کودک را افزایش می‌دهند؛ بنابراین او را در مسیر موفقیت حفظ می‌کنند.

کتاب‌هایی هم هستند که به کودکان شادبودن را آموزش می‌دهند. مؤلفه کودک شاد از نظر فراوانی در مرتبه سوم قرار دارد. بعضی از کتاب‌ها به کودک می‌آموزند که چگونه شاد شود. چه راه‌هایی دارد و بعضی از کتاب‌ها او را در لحظه شاد می‌کنند یا مسئله‌ای را برای کودک حل می‌کنند که در نهایت شادی را برای او به ارمغان می‌آورند. برای مثال کتاب «قصه‌های کوتی کوتی» کودک را می‌خنداند. بعضی از کتاب‌ها هم به کودک می‌آموزند که به گونه‌ای زندگی کنند که ثمره‌اش شادی باشد. کتاب «اردک کشاورز» به کودک می‌آموزد که به انسان‌های زورگو مجال زورگویی ندهد.

مؤلفه کودک معنوی از نظر فراوانی در مرتبه چهارم قرار می‌گیرد. اینگونه کتاب‌ها خدانشناسی را در کودک تقویت می‌کنند و او را با جهانی فراتر از ماده پیوند می‌دهند. به او یاد می‌دهند که هر کاری را برای جلب منفعت شخصی انجام ندهد. گاهی باید از خودگذشتگی داشته‌باشند تا زندگی معنا یابد. اینگونه کتاب‌ها به کودک می‌آموزند که همه چیز به جهان مادی ختم نمی‌شود تا از ناکامی‌های این جهانی زیاد غمگین نشوند و بدانند مسائلی هم هست که ما نمی‌دانیم و شاید آنچه که برای ما پیش می‌آید، خیر و صلاح ما در آن است.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

آخرین مؤلفه از نظر فراوانی کودک خلاق است. نویسنده در این اینگونه کتاب‌ها، با ساختارشکنی در داستان، به کودکان آموزش می‌دهد که می‌توان دیگرگونه اندیشید. نمود و بروز تفکر خلاق در شخصیت‌های داستانی نیز به کودک می‌آموزد که برای مسائل زندگی راه‌حل‌های خلاقانه داشته باشد.

منابع و مأخذ

۱. ال.لامیناک، لستر(۱۳۹۸). پادشاه زنبورها، ترجمه: نگار ابراهیمی فرد، تهران: نگارگران.
۲. از، اریش(۱۳۶۱). قصه‌های من و بابام، بازپرداخت ایرج جهانشاهی، تهران: فاطمی.
۳. اسماعیلی سہی، مرتضی(۱۳۹۴). برگ‌ها، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
۴. باقرپور، اعظم(۱۳۹۰). پروانه و گل سرخ فداکار، تهران: موعود اسلام.
۵. بوراک، راس(۱۳۹۸). من صندلی نیستم، ترجمه: رضی هیرمندی، چاپ چهارم، تهران: پرتقال.
۶. بی‌نام،(۱۳۹۰). فرهنگ‌نامه نام آوران، تهران: طلایی.
۲. پریخ، زهره(۱۳۸۲). نقش ادبیات کودکان در پاسخگویی به نیاز آنان، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، دوره ۶، شماره ۳.
۳. پریخ، مهری(۱۳۸۱)، تحلیل محتوای کتاب‌های داستانی مناسب کودکان در گروه سنی ب با رویکرد کتاب درمانی، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، دوره ۶، شماره ۴، صص ۱۹-۵۴.
۴. تامپسون، لاری(۱۳۹۷). رؤیای امانوئل، ترجمه: شبنم حیدری پور، تهران: پرتقال.
۵. زندی پور، طیبه و معصومه ژیان باقری(۱۳۸۵). نقش داستان درمانی به روش مشاوره گروهی بر رشد استدلال اخلاقی دختران نوجوان بزهکار کانون اصلاح و تربیت تهران، دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، دوره ۸، شماره ۳۰، صص ۸۷-۱۰۴.
۶. حق‌پرست، نورا(۱۳۹۵). بهادر، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
۷. رضایی، سمیه و همکاران(۱۳۹۹). تحلیل روان‌شناختی «نیاز به آزادی» در شخصیت‌های داستان‌های برگزیده کودک و نوجوان؛ براساس نظریه انتخاب ویلیام گلاسر، شماره ۱، پیاپی ۱۹، ۲۲۴-۲۵۳.
۸. ژوبرت، کلر(۱۳۸۸). کلوچه‌های خدا، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
۹. ژو برت، کلر(۱۳۹۷). آرزوی زنبورک، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۱۰. شفیع‌آبادی، عبدالله(۱۳۹۱). نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی، چاپ نوزدهم، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
۱۱. کشاورز، ناصر(۱۳۸۳). پرندۀ رو درخته می‌می‌نی شده شلخته، تهران: افق.
۱۲. کرافت، شارلوت(۱۳۸۵). شاه میداس و انگشتان جادویی، ترجمه علی خاکبازان، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
۱۳. گراول، الیس(۱۳۹۷). حلزون بی صدف، ترجمه نسترن فتحی، تهران: چشمه.
۱۴. _____(۱۳۹۸). هزار بوسه‌ی پرپری و دو داستان دیگر، تهران: نشر فرهنگ اسلامی.
۱۵. موزس، برایان(۱۳۹۷). داینامی نگران، ترجمه: محبوبه نجف‌خانی، تهران: زعفران.
۱۶. میرزاویری، هما(۱۳۸۶). بررسی مهارت‌های زندگی در متون عرفانی (پایان نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۷. مایر، جینا و مرسر مایر(۱۳۹۸). مامانم گم شده، ترجمه: هایده کروی، تهران: انتشارات فنی ایران، کتاب‌های نردبان.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

۱۸. فیستر، مارکوس (۱۳۸۰). ماهی رنگین کمان و یک اتفاق دیگر، ترجمه: سید مهدی شجاعی - تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

۱۹. ملینگ، دیوید (۱۳۹۶). داگلی بغلی، ترجمه نسرين ابراهیمی نوبه، تهران: مبتکران.

۲۰. یوسفی، محمدرضا (۱۳۹۸). فندقی و کار بزرگ، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

۲۱. یامادا، کوبی (۱۴۰۰). با یک مشکل چه کار می توانم بکنم؟، ترجمه احمد تصویری، تهران: مهرسا

۲۲. یزدانی، معصومه (۱۳۹۴). قیچی کردنم که خوبه، تهران: نردبان.

۲۳. یوسفی لویه، مجید و متین آذر (۱۳۸۵)، «تاثیر قصه درماني بر راهبردهای رویارویی کودکان با مشکلات یادگیری»، کودکان استثنایی، دوره ۶، شماره ۲، ۶۰۳-۶۲۲.

۱. Unicef (۲۰۰۳). Global evaluation of life skills education programs. Retrieved June ۳, ۲۰۰۹ from www.unicef.org.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

Review of children's books (age group B and C), public libraries of Fars
province
based on the model of "perfection"

Review:

Humanist psychologists believe that people from any background can grow and reach the highest levels of perfection. All these psychologists list the characteristics for the perfect human being that mentally unhealthy humans do not have. Although such psychologists do not believe in determinism; But they have also accepted the fact that education should start from childhood so that reaching the level of perfection is easy and its path is smooth. Undoubtedly, one of the tools that can be used to educate a child is to educate this little creature through books.

In this research, after examining the theories of Kamal psychologists and their views on a healthy person, five components were extracted from among the criteria of a healthy person. After this stage, ۵۰۰ book titles from the public libraries of Fars province, from ۱۳۰۰ until now, were analyzed and the aforementioned components were extracted.

After the investigation, it was concluded that children's books create a happy, successful, social, creative, and spiritual child, and the social child component is by far the most frequent among the reviewed books.

Keywords: social, successful, happy, creative, spiritual, child, book.